

ТОНГ ЙОЛДУЗИ

Ўзбекистон болалари ва ўсмирларининг газетаси

ДАВЛАТНИНГ ТЎРТИНЧИ УСТУНИ

Сени танидим, азиз ўкувчи, билағонлигингга амин
бўлдим. Чунки, «Тонг юлдузи»нинг 1-сонида эълон
қилинган Давлат Мадҳиясини қариб ёддан хиргойи
қилиб ўқидинг. Иккинчи сондаги Байроқ ва Герб
суратларига фахр билан тикилдинг. Давлатни давлат
қилиб турган ана шу устунлардан кўнглинг гурурга
тўлди. Мен эса тўртинчи устун —
ПУЛ бўламан. Шилдирашимни қа-
ра, асл қоғозданман. Бир сўмлик,
3 сўмлик, 25 сўмлик, 50 сўмлик,
100 сўмлик қийматларга эгаман.
Яна тангаларим ҳам бор, 1 тийин,
2 тийин, 3 тийин, 5 тийин, 10 тийин,
15 тийин, 50 тийин. Бир қарасанг
йириклишиб, бир қарасанг майдана-
лашиб кетишимга ҳайрон бўлма.
Чунки мен аниқ ҳисоб-китобни ях-
ши кўраман. Бирорда бирорвинг
бир тийини яхши кетишини хоҳ-
ламайман. Дарров қарзини узсин,
қайтимиши берсин, дейман. Мақ-
танчоқ экан демагину, ўз пулисиз
мана мен деган давлатнинг ишлари ҳам юришмайди.

Ер очган дехқон, сув излаб қолгандек, мустақил бўлган
хар бир давлат ҳам ўз пули ҳақида ўйлаб қолади. Сув
деганимга ҳайрон бўлма. Мен ҳам сувга ўхшаброқ
кетаман. Сув ариқларда оқади. Мен бўлсан — одам-
ларнинг ҳовучида оқаман. Сув оқмай қолса, айниб
қолади, мен ҳам сандиқларга тушиб қолсан, кучимни,

қимматимни йўқотаман.

Билсанг, ҳамма одам мени бирдек яхши кўради. Нега
десанг мен одамларнинг энг яқин дастёriman. Бозор-
ларда бир зумда картошкани гуручга, гуручни гўштга,
гўшти кийим — кечакка алмаштира оламан. Одамлар
менга ишонишади. Шунинг учун яхши кўришади-да!

Менсиз бозорлар, дўкон расталари
худди барги тўкилған боғлардай
хувиллаб қолиши мумкин.

Бироқ, мен ҳамманиям яхши кў-
равермайман. Кимки бирорвинг ҳа-
қини емаса, мени ҳалол меҳнат
билан топса, яхшиликка хизмат қил-
дирса, ўша одамни жони — дилим-
дай кўраман. Бирини икки, дастур-
хонини мўл қиласман. Кўпчилик ора-
сида уялтирумайман. Агарда мени
ўгрилик орқали, бирорга ҳиёнат қи-
лиш орқали қўлга киритса, фойда
кўрай, деб бирорга қарз берса, бир
хиссага сотса, чайковчилик қилса
бунақа одамни жудаям ёмон кўра-

ман. Уларга вафо қилмайман. Оқ юзини қора қиласман.

Илойим сен улгайганингда унақа одамлардан бўлма-
гин. Мен билан ҳалол, ҳисоб-китобли, чин дўст бўлгин.
Ўзингни ҳам, юртингни ҳам бойитгин!..

Айтганча, гапларимни сенга етказишимда Эркин ака
Маликов ёрдам бердилар.

Муҳаммаджон ота Султонқулов «Самарқанддарвоза» маҳалласидан. Бу инсоннинг болалик йиллари мактаб билан боғлиқ. Тошкентдаги 13-мактабни аъло баҳоларда туттаган ўш йигитчани ўз жонажон даргоҳида болалар ва ўсмирлар етакчиси сифатида олиб қолишибди. Бу ерда у 1941 йилга қадар ишлади. Уруш бошлангач биринчилардан бўлиб фронтга отланди. Аввал автоматчи, кейинроқ взвод командири ёрдамчиси бўлди. Курс, Орёл мудофаасида иштирок этиди. Жангларнинг бирида оғир ярадор бўлди.

Ниҳоят кўксини орден ва медаллар бе-
заган ҳолда жонажон Тошкентга қайтди.

Ҳозир Муҳаммаджон ота маҳалладошли-
рининг иззат — ҳурматига сазовор бўлган
кишилардан. У тез-тез турли учрашувлар-
да иштирок этиб ўз хотираларидан сўзлаб
беради.

Суратда: Муҳаммаджон ота Султонқулов
13-мактаб ўкувчилари даврасида.

Толиб Йўлдош БОБОЖОНЛАР ДУОДА

Ҳозирданоқ бобожонлар
Орзуларин ушатайлик.
Айттанингиз айтганда деб,
Юракларин буштатайлик.
Эрта бир кун улгайсамиз.
Қандай одам буламиз, хуш?
Бир иш бошин тутиш керак,
Жавоб ўрни қолмасин буш.
Куч бирликда, — дер халқимиз
«Айрилганни айиқ, ейди».
Йул устида қотиб турсак,
Курган, билган нима дейди?
Хов... палончи терак ютган —
Бола номин оламизми?
Тил-огзи йўқ қайишмоқнинг,
Купдан четда қоламизми?
Дам ганимат, қулни қулга,
Бермоқликнинг бугун вақти,
Ишимизга ривож тилаб,
Музлар эриб, сувлар оқди.
Бобожонлар, билиб шундан
Хушёр булинг, болам, — дерла
Ҳар лаҳзада минг турланиб,
«Ўзгарар бу олам», — дерлар.
Яна айни мўъжизакор,
Шарофатли мустақиллик.
Дустлик, меҳру шафқат эзгу —
Тилагимиз неча йиллик.
Буни тубдан мустаҳкамлаш
Мана энди сизга bogлиқ
Бир тан, бир жон, фидойилик
Талаб этар бу нечоглик.
Сиз эртанинг эгалари,
Фикр қилиб ўйлаш керак,
Ўқиши, ишга кунгил бериб,
Вақти билан ўйнаш керак.
Бизлар ота ўғиллармиз,
Бир арқоннинг учи бизда,
Чиқсан меҳнат майдонига,
Арслоннинг кучи бизда.
Янги рузгор тангликлари,
Вақтингчалик утиб кетар,
Оғизимиздан ошишимизни
Олдирмоқлик булди, етар.
Жаннатмакон Ўзбекистон
Доврук топсин қўлимиздан,
Элу юртга содик фарзанд,
Бўлмоқлик бор кунглимида.
Олтин тупроқ бойликлари,
Минг булоқдек қайнаф етар,
Йирогимиз яқин
Эртамизнинг тонги отар.
Гайрат қилинг, пир устозлар,
Руҳи болам, ёр булсан! — деб
Бобожонлар дуодалар,
Сизга йукдан бор булсан! — деб

Атроф-мухитни тоза саклаш, она табиатга зиён етказмаслик давримизнинг энг долзарб масалаларидан биридир. Шу боис республикамизда ёшларни табиатга муҳаббат руҳида тарбиялашга катта аҳамият берилади. Тошкентشاҳридан Сирғали туманида жойлашган 305-экология лицеи директори Дилора опа Ахмедова билан ана шу ҳақда сұхбатлашыд.

— Дилора опа, иқтисодий ёхуд ижтимоий фанларни күпроқ ўқытишга ихтисослашган мактаблар, лицеилар мавжудлигини билар эдик. Бирок экология лицеи бу борада янгиликка ўхшайди.

— Рост. Лицей изим марказий Осиёдаги экологияга ихтисослашган ягона билим масканидир. Бу ерда биз ўқувчиларга экология ва тиббиёт бўйича чукур билим берамиш.

Хабарингиз бор, ҳозир жаҳонда экология муаммоларини ҳал этиши инсоният олдидағи муҳим вазифалардан биридир. Бу ҳар бир мамлакатда шу соҳага оид кадрларни кўпайтиришни талаб этади. Ўқувчиларимиз экологик иқтисодиёт, экологик маданият ҳақида кенг маълумотлар олишади.

Кулоса қилиб айтганда, она сайрамизни бутун гўзларликлар билан авайлаб-асраш ҳар бир нарсага фақат истеъмолчи нуқтаи назари билан қараш, кайфиятларига барҳам бериш

лицеийизнинг асосий мақсадларидандир.

— Лицей ўқувчилари ўзларининг экология соҳасидаги билимларини қандай амалга татбиқ этишади?

— Биз ўқувчиларимиз билан бөг-рөглар, гулзорлар яратамиз. Чор-атроф гўзларликка тўлиқ бўлса, қандай яхши. Бундан ташқари ўқувчиларимиз атроф муҳитни озода саклашда милиция ходимлари тегишли ташкилотлар билан ҳамкорликни йўлга кўйишган. Дейлик, экологияга путур етказаётган муаммо учраса албатта, ёшларимиз бизга хабар беришади. Биз тегишли ташкилотлар билан уларни бартараф этишга киришамиз. Бу ҳамкорлик ижобий натижалар бераяти.

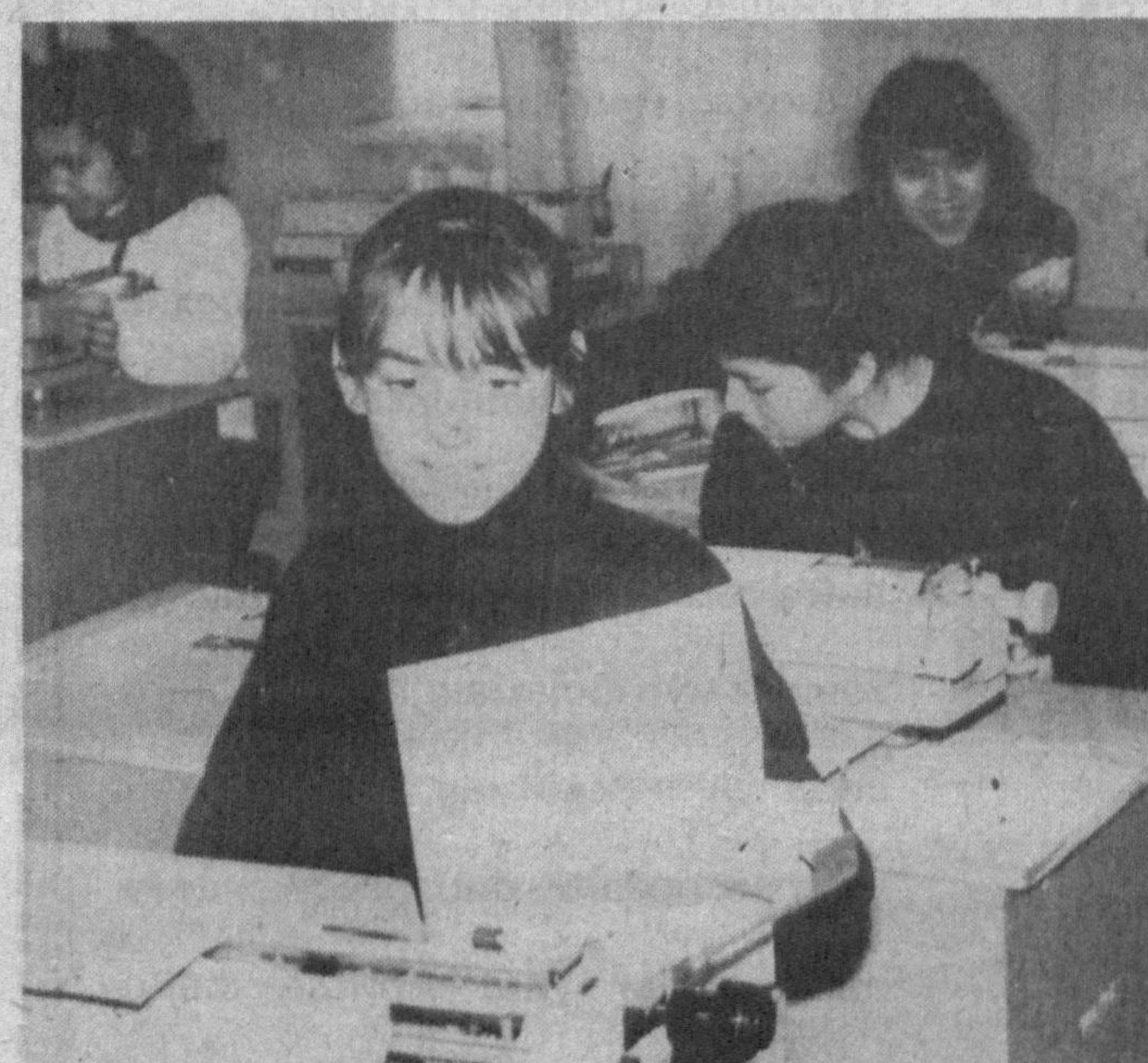
— Албатта, экологик билимни, маданиятни ёш авлодни тарбиялаш осон иш эмас. Бунинг учун юксак савияли ўқитувчilar лозим бўлади. Шу сабабли биз яхши муаллимлар иқтисодий аҳволининг яхшиланишига эҳтиёж сезаятмиз. Умид қиласизки, бу ўткинчи муаммолар тез орада ҳал бўлади. Зоро, биз мустақил Ўзбекистонга муносиб, унинг озода, обод бўлиши учун жон куйдирадиган ёшлар тарбиялашни олдимишга мақсад қилиб кўйганимиз.

Адҳам КАРИМОВ
сұхбатлашыд.

Энг оддий, энг арзимас, энг маққисиз бўлса ҳам майли, мен мактабда ишлаб чиқариш жараёнини карор топтириш тарафдориман, чунки факат ишлаб чиқариш багридагина инсоннинг хақиқиҳи характери, ишлаб чиқариш жамоаси аъзосининг характери шакллана боради, — деб ёзган эди А.С.Макаренко. Бу жуда асосли фикр. Мактабларда ишлаб чиқариш яхши йўлга кўйилса, болалар ёшлидан юнан бўлиб улгадилар. Колаверса, уларнинг бўш вақтлари қанча кам бўлса, шунча яхши. Ўрта мактаблар кошида ўқув ишлаб чиқариш комбинатларининг фаолият кўрсататтандиги ҳам айни мудда бўляти. Шайхонтохур туманидаги 2-Ўқув ишлаб чиқариш комбинати ана шундай масканлардан бири. Шаҳримиздаги 15 та мактабнинг 8-11-сinf ўқувчилари бу ерда 19 хил мутахассислик бўйича юнан ўрганмоқдалар. “Чалов” номли самолётсозлик заводи қошидаги сафларига 300 дан зиён ўсмирларни жамлаган ишлаб чиқариш кооперативи комбинатнинг фахри саналади. Бу ерда болалар токарлик, слесарлик, пайвандловчилик каби ўнлаб юнанларни сир-синоатларини қунт билан эгаллай бориб, 15 турдаги завод буюртмаларини ҳам баҳоли қурдат ясад беряптилар.

Шунингдек, ўқувчилар миллий юнанмандчилик, наққошлик сабоқларини ҳам эгаллашяпти. Бежири, олти бурчакли контакталар, митти ёғоч кутичалар устига берган жилоларини кўрсангиз, кўзингиз кувнайди.

Киз болалар эса тикувчилик, мо-

шинкада ёзиш, замонавий компютер техникаси билан ишлаш каби юнанларнинг ўқувини олишяпти. “Шарқ гули” фабрикасининг буютмалари асосида кичконтойлар кийим-бошлари, чойшаб, кўрпа ҳамда ёстиқ жилдлари тикишяпти. Ва қилған меҳнатларига яраша яхшигина маош ҳам олишяпти.

Болалар қўллари юнарга келиб колганидан севинишса, фарзандларининг кўча-кўйда бекор юрмай, билимли, юнанли бўлиб улгайшаётганидан ота-оналар ҳам мамнун бўлятилар.

Суратларда: 2-Ўқув ишлаб чиқариш комбинатида машгулот пайтидан лавҳалар.

Р.АЛЬБЕКОВ сураттә туширган.

лицеийизнинг асосий мақсадларидандир.

— Лицей ўқувчилари ўзларининг экология соҳасидаги билимларини қандай амалга татбиқ этишади?

— Биз ўқувчиларимиз билан бөг-рөглар, гулзорлар яратамиз. Чор-атроф гўзларликка тўлиқ бўлса, қандай яхши. Бундан ташқари ўқувчиларимиз атроф муҳитни озода саклашда милиция ходимлари тегишли ташкилотлар билан ҳам-

корликни йўлга кўйишган. Дейлик,

экологияга путур етказаётган муаммо

учраса албатта, ёшларимиз бизга хабар

беришади. Биз тегишли ташкилотлар

билан уларни бартараф этишга киришамиз. Бу ҳамкорлик ижобий натижалар бераяти.

— Албатта, экологик билимни, маданиятни ёш авлодни тарбиялаш осон иш эмас. Бунинг учун юксак савияли ўқитувчilar лозим бўлади. Шу сабабли биз яхши муаллимлар иқтисодий аҳволининг яхшиланишига эҳтиёж сезаятмиз. Умид қиласизки, бу ўткинчи муаммолар тез орада ҳал бўлади. Зоро, биз мустақил Ўзбекистонга муносиб, унинг озода, обод бўлиши учун жон куйдирадиган ёшлар тарбиялашни олдимишга мақсад қилиб кўйганимиз.

Адҳам КАРИМОВ
сұхбатлашыд.

Соғлигингни соғломлиқда асрагин!

КЎЗИНГ ОФРИСА...

Бир боланинг кўзи тез-тез оғриб турар экан. Ота-онасининг назарида кўз дорилари яхши наф қилмабди. Болани кўрган бир кекса врач қандайдир суюқ дори ёзиб берибди-да:

— Болангиз қўлини мана шу дорига ботириб турсин, — дебди.

— Бунинг кўзга қандай алоқаси бор? — деб сўрашибди.

— Болангиз ифлос қўллари билан доим кўзини ишқалар экан. Бу дори қўлни тозалайди. Халқимиз “Кўзинг оғриса кўлингни тий”, деб бежиз айтишмаган-да.

“ТЕРЛАБ ТУРГАН ЭКАНСИЗ...“

Бир йигит даштда ов қилиб юриб, қаттиқ ташна бўлибди. Отни буриб қишлоқ томон ўйл солибди. Биринчи эшикни очиб қараса бир кампир юрган экан, ундан: “Бир пиёла сув беринг”, деб илтимос қилибди. Кампир бир коса сув олиб келаётib, йигитни кўрибди-ю, нимагадир йиқилиб тушибди. Кампир узр сўраб, қайта сув олиб чиқиш учун уйига кириб кетибди. Йигит эса сабрсизлик билан кампирнинг сув келтиришини кутиб тураверибди. Бир оз вақт ўтгандан сўнг кампир яна сув олиб чиқиб, йигитга тутқазибди. Йигит сувни бир зумда ичib бўлгач, кампирдан: “Онажон, нега йиқилиб тушдингиз?” — деб сўрабди. Шунда кампир: “Болам, сиз ҳарсиллаб, терлаб турган экансиз, совуқ сув исчсангиз касал бўлиб қоласиз. Йиқилиб бўлса ҳам вақтни ўтказиб, сизни совутишга уриниб кўрдим”, — дебди. Йигит кампирнинг донолигига қойил қолиб, оғаринлар айтибди.

КИМ ОЗОДА?

Инсоннинг тан-жони сог-саломат бўлишида озодаликнинг аҳамияти бекиёсdir. Шунинг учун ҳам мактабимиз ўқувчилари синф хоналари, кийим-бош, дафтар-китобларини тоза тутишга катта эътибор беришади.

Яқинда мактабимизда болалар ва ўсмилар етакчиси Мақсуда опа Нурманова ташабуси билан “Ким озода — ўша сог” шири остида беллашув бўлиб ўтди. Унда ўқувчилар озодалиги, кийиниш маданияти, синflar тозалиги ва гуллар парваришига катта эътибор берилди. Танлов вақти бир ҳафта белгиланди. Ҳафта охира голиб синflar уч гурухга бўлиб аниқланди. Бошлангич синflar ўтасида биринчи ўринни 3-“Б” синф ўқувчилари, 5-6-синflar бўйича 6-“А” синф ўқувчилари ва юкори синflar бўйича 7-“А” синф ўқувчилари эгалладилар.

— Беллашув кўрсаткичлари юкори бўлди, — дейди Мақсуда опа. — Бундай тадбирларни мактабда тез-тез ўтказиб туриш фойдадан ҳоли эмас экан.

Мухаббат ЖУМАБОЕВА,
Урганч туманидаги У. Юсупов номли мактаб ўқувчилиси.

СЎНГГИ ПУШАЙМОН

Кизалоқ отасини узок кутди. Кутта-кута кўзлари толиб, ухлаб колди.

Тушпида отасини кўрди, бўйнидан маҳкам кучиб, эркаланди, узок гапга тутди, юзларидан тўйиб-тўйиб ўпди... Бирдан чўчиб уйгониб кетди-ю барни тушни эканлигини англаб, қаттиқ йиглаб юборди. Онаси

қизчани овутмоққа тутинди. Лекин фойдаси бўлмади. Нима ҳам деб кўндиришсан! “Адажоним канилар?” дейи тўхтовсиз сўрокка тутаётган

кизчасига “Отанг ўтган! Энди ҳеч кашон келмайди”, десини? Бу ҳакиқатни норасидага қай тил билди-иши?...

Онаизорнинг қаддини дол килган, қизчани мунгли истиробга солган бўлди? У — ҳали умрининг 15 боҳорини ҳам қаршиламаган ўсмири. Мархумга нисбатан адовати бўлмаган, касддан ҳам килмаган Бор-йўғи бахтсиз тасодиф. Натижада гулдек оила барбод бўлди. Умрининг навқирон палласи панжара ортида кечадиган бўлди.

***

Йўлнимиз тушиб, Тошкент вилояти, вояга етмаган ўсмирларнинг тарбияий меҳнати мусасасасига бордик. Бу ерда билиб-билим жиностига кўл урган, ҳайёт сўмокларида юқилган 14-21 ўшлар атрофидаги навқирон ўсмирлар “кайта тарбияланишар” экан. Колониянинг таълим ва тарбия ишлар

бўйича бошлиқ мувонини Зиёвиддин ака Отахўжаев ҳамроҳлигига колонияни айланиб чиқдик. Ўрта бўйли, бугдойранг, қош-кўзлари тим қора бир йигитча нигоҳимизни жалб килди. Яқинроқ танишиш мақсадида, сұхбатга тортидик:

— Нажмиддин, — дейи танишитирди ўзини. (Илтимосига биноан исми-шарифини тўлиқ ёзмадик) 15 ёшимда жиноят содир қилганман. Ҳозир ёшим 17 да. Ота-онам, 3 нафар укам бор. Оиласда тўнгич фарзандман.

5 йилга қамалганман. Қилган ёшимдан қаттиқ пушаймондаман. Афуски, энди кеч.

...У бола билан тенгкур, маҳалла-дош эдик. Доимо бирга гурунглишиб ўтирадик. Нима бўлди-ю арзимаган гапдан жанжаллашиб колдик. Кизиконлик қилиб, пичоқ тикиб юборганини ўзим билмай қолдим.

— Муддатнингизнинг ҳам икки йили ўтиби. Ҳадемай уйингизга, маҳаллангизга қайтасиз. Сиз туфайли ҳайётдан барвақт кўз юмган дўстингизнинг ота-онаси кўзига қандай қарайсиз?

— Тасаввур ҳам килолмайман. Лекин уни касддан ўлдирганим йўқ. Наша чекиб олган эдим...

— Наша ҳам чекасизми? Ота-онаизорнинг хабардормилар?

— 3-4 йилдан бери чекиб юардадим. Уйдагилар билишмасди. Бу ер-

га келиб ҳатто сигарет чекиши ҳам ташладим. Шу ерда ўз вақтида қадрлай билмаганим — ота-она меҳрини, қадрини англаш етдим. Суд залидан олиб чиқиб кетишаётганида, онамнинг машинага осилиб фарёд чекканлари кечагидек кўз ўнгимда турибди. Ҳозир онам қаттиқ бетоблар. Ёлғиз отам ишлаб, рўзгор тебратяптилар. Айни уларнинг ёнларига кириб, дадда бўладиган чоғимда бу ерда ўтирибман... У жикка ёшга тўлган кўзларини олиб қочди...

Нажмиддиннинг шум тақдирини, онаизорнинг изтиробларини ўйлаб биз ҳам ачиниб кетдик. Лекин шу ўринда бир асосли савол туғилди: Бир бора наша чекиб боланинг кўзлари бежо, нигоҳлари, ўзини тутиши гайри табиий бўлади. Наҳотки, 3-4 йилдан бери наша чекиб юрадиган Нажмиддиннинг ота-онаси буни пайқашмаган? Ёки фарзандлари кўзига тик бояшига, ҳатти-харакатларини кузатишга фурсатлари бўлмаганимиди? Инос умрининг бир лаҳзаси унинг тақдирини ҳал килишга, яхшилик ёмонлик тоғонига буриб

ДҮСТЛИК

Кадрлар ўқувчилар!

Агар хотирласангиз "Навоий сабоқлари" рукнида буюк шоирнинг уммондек бесархад адабий дурданалари ҳақида айни сизга муносиб шархлар, янги маълумотлар, айрича қарашлар анчадан буён ёритиб келинади. Навоий ҳазратлари миллатимизнинг энг улуг тафаккур соҳибларидан бири бўлганилиги боис ўз ўрнида бу гўзал санъат намуналари юксак ақл ўтитлари хамдир. Ёшликтан билимимизни чуқурлаш, зеҳнимизни пешлаш, келгуси ҳаётимизни ҳам фаровон этиш учун ҳар кун ул сўнгсиз даҳомиз ўтитларини билиб боришимиш, хотирамизга нақшлashingиз керак.

Дарвоҷе икки кундан кейин бутун туркийгўй (туркий тилларда сўзловчи) миллатларниң малик ул шуароси — шоирларнинг энг улуги, бобомиз Низомиддин Мир Алишер бин Гиёсiddин — Навоийнинг тугилганига 554 йил тўлади. Бу ҳеч шакшубҳасиз кутлуг кунларимиздан бири, интилишларимизнинг таржимони — тилимизнинг энг қувончли байрамидир. Бу байрам билан сизни табриклаб, бу ўлмас зотнинг баҳордаги боғдек назм бўстонидан ҳамиша кўнглингизга, юрак дўстларнингизга севинч ва ифтихор улашувчи анвойи атиргулларидан тақдим қилинг деймиз. Байрамда бундан ўтадиган совга ўй, бизнита.

Бутунги сонда сиз билан Навоийнинг "Гаройиб ус-сигар" девони, янада тўгророги, ундаги бир руబий ҳақида ўз тушунча ва қарашимизни ҳукмнингизга ҳавола этмоқчимиз. Олдиндан икормизки, қўйидан ўрин олган мулоҳазаларимиз мутлок шундай деб дайво қиммоқчи эмасмиз ҳамда сиз ҳам уни ҳукмдай қабул қиласангиз, балки минг маъноли бу фикр, хаёл дунёсими яхшироқ англаш учун бир орзу, шу орзу йўлидаги уриниш деб тушунишларингизни истар эдик.

Алишер Навоий ўзининг лирик асарларини вакти-вакти билан тўплаб, қайта ишлаб, улардан девон тартиб берган. Бу девонлар айрим ҳозирги шоир акаларингизнинг ҳар хил пайт ва қайфиятда ёзилган шеърлар иғмасидан фарқ қилиб, балки

бир яхлит асар сифатида тортиқ этилган. Айниқса, бу девонда ўша замон маънавиятинг ёрқин унсурлари акс этиб, шеърият ва шариатнинг қатъий талаб ва қондаларига амал қилинган.

Шоир "Гаройиб ус-сигар" тача ҳам "Бадойиъ ул-бидоя", "Наводур ун ниҳоя" номли икки дево-

куйидагича ифодалайдилар.

"Тўрт фаслнинг муқобаласидаким, тўрт девон вақиъ бўлиптур, ҳар қайсиға бир муносибот дарбойист эди, ул сабабдин аввалги девонниким, туфайлият баҳори гунчасининг ажаб гуллари ва сигар гулзорининг гарип чечаклари била оранга бўлиб эрди, "Гаройиб ус-сигар" дейилди. Туфулият авониким, етти-саккис ёшдин йигирма ёшқа чинаса бўлгайким, умр фусулининг навбаҳори ва ҳаёт гулшанининг шукуфаву гулзоридур, анинг мадҳида "Гаройиб

Навоий сабоқлари

либ олмасак бўлмайди. Қўйидагилар шулар жумласидан:

Аҳбоб — дўст, ёр, жўра, хонумон — уй — жой, бутун мулк, хон — дастурхон, қавн — борлик, дунё маъноларини англатади.

Демак биринчи мисрада, "Аҳбоб денгизки, хонумондин таъма уз", мисрасида дўст, дўстлик шундай бир сарҳадсиз уммонки, унга тушган, уни истаган инсон ўзининг барча манфатидан, нафсидан сақлана билиши, бутун мулкидан воз кечиши кераклиги айтилса, иккичи мисрада "Не хону не мон, қавн макондин таъма уз", билан ўша фикр давом этирилади ва фикр янада юксакликка кўтарилиб, дўстлик учун фақат нафснинг тийиб қолмасдан бу дунёда бутунлай таъманни йигиштириш шарт эканлиги уқтирилади.

Кейнги икки мисра,

"Не қавну макон, жону-жаҳондин таъма уз,

Лекин демангиз муниким, андин таъма уз",

сатрларида бу гоя ўзининг чўққи нұктасига этиб, керак бўлса, жону-жаҳондан ҳам кечу дўст бўлишини исташдан ҳеч пайт воз кечма, дейилади бизнингча. Ана бир дўстлик шартларининг наздаги гўзал ва таъсири баёни. Буни яхши уққан инсон комил дўстлик нималигини билиш билан

ни билан ҳам машҳур эди. Аммо нуроний бир ёшга етганда бутун умридаги марғуб, гўзал, ҳамда кейинчалик ёзилиб девон қилинмаган газал, рубой, туюқ, мұхаммас ва ҳоказо "кичик" асарларини қайтадан кўриб, бир эмас тўрт девон ҳолида тартиб бериш эҳтиёжини сезади. "Ҳазойинул маоний" — "Маънолар ҳазинаси" ёхуд "Чор китоб"номи билан довруқ таратган бу ўлмас дурдана Навоийнинг энг улуг заҳматидир.

Сизга маълум бу девонлар бир жиҳатдан умрининг тўрт фасли болалик, ёшлиқ, қариллик ҳақида, бу фаслларда битилган асарлар бўлганлиги учун алоҳида-алоҳида девонлар бўлди ва яхлитлигидан келиб чиқиб 4 девонли "Ҳазойинул маоний"ни ташкил этди.

"Гаройиб ус-сигар" — "Ёшлиқ гаройиботлари" девони айни болалик, ўспиринлик балогат осто-насидағи кўнглигининг энг соғ, энг шавқли кечмишларидан ҳикоя қилувчи жавоҳирлардан тартиб берилган. Буни девон дебочасида ҳазратнинг ўзлари

ус-сигар" била сарф қилдим".

Шу боис ҳам у сизнинг ўз кўнглигинизга баҳор осмонидай ложувард руҳингизга яқин, унинг сирли оламларидан огох этгуви гаройиб бир кўнгул мулкидир. Буни унга машгул бўлган англагуси ва маза қилиб дилини роҳатлантириб, зеҳнини ҷарҳлайди, ақлини ўстиради.

Энди девондаги биргина руబой ва унинг гарибона шарҳига эътиборингизни қаратмоқчимиз.

Аҳбоб денгизки, хонумондин таъма уз,

Не хону не мон, қавн макондин таъма уз,

Не қавну макон, жону-жаҳондин таъма уз,

Лекин демангиз муниким, андин таъма уз.

Аввало руబойдаги айрим кўпчиликка тушунарсиз сўзларнинг маъноларини би-

чин дўстлари сафи ортиши ҳам шубҳасиз.

Аммо, бизнингча, бу руబойнинг яна бир кўксидан уфуриб турган даъвати, ўтии аҳбоб — ёлгиз Оллоҳ эканлиги унинг васлига этиш учун бу йўлда барча нафсоний — инсоний неъматлардан воз кечиш, ҳар кандай кўргуликларга тайёр туриши ҳамиша иймон-эътиқодга собит қолиш йўллари кўрсатиб берилётганда ва ёки эслатилаётгандай тасаввур беради.

Яна қайтарамиз. Юкоридаги, фикрлар руబойнинг барча томонини шарҳлади деган эмас. Уни сиз ҳам қайта-қайта мутолаа қилиб биз айтмаган, айтилмаган бошқа маъно гулларига дуч келсангиз ажаб эмас. Ишқилиб ҳамиша Навоийнинг навоаш назмидан топганингиз гўзал ҳайрат бўлсин.

В. ФАЙЗУЛЛАЕВ.

тақсмлажични созладик. Машинамиз яна ишхона томон йўл олди. Бироқ йўл-йўлакай мени бир нарса безовта қиларди: "ишқилиб бирорта одам шутобда газдан иситич сифатида фойдаланмаётган бўлсин-да, ахир тунда газ учуб, қайта ёнганини ким ҳам билиб ўтириди... Илоё, шубҳам рост бўлиб чиқмасин-да...".

З. СОЛИЕВ,
"Чилонзор" ташкилоти чилангари.

Ўша куни тушдан сўнг қор бўралай бошлади. Одатда бундай пайтларда ишхонада уч-тўрт киши навбатчилик қиламиш. Қаерда авария юз берса, бизни огоҳлантирувчи кўнгироқларни кутиб бедор ўтирамиз. Телевизор кўрамиз, чойхўрлик қиламиш, шахматашашка ўйнаймиз. Бу сафар ҳам тун тинч, ҳеч қандай безовталикларсиз ўта бошлади. Лекин соат эрталабки учларга яқинлашгандага телефон жиринг-

лаб қолди. "Мевазор" маҳалласида газ ўчиб қолганлиги ҳақида хабар қилинди. Дарҳол маҳсус машина би-

лан ўша ерга этиб бордик. Маълум бўлишича, катта қувурдан келаётган газ миқдори меъридан ошиб кетгайлиги сабабли у ерга ўрнатилган газ

дан зиёд түшиб кетса ҳам ушбу хона-донларга газ узатилиши тўхтатиб кўйилади).

Орадан бир оз вақт ўтгач,

Учқўрғондан хабарлар

Учқўрғон шаҳридаги болалар ва ўсмилар ижодкорлик маркази 1992 йилда ташкил этилган. Ҳозир у ерда 13 турдаги тўгараклар иш олиб бормоқда. Яқинда улар ёнига тикувчилик, кулолчилик, пазандалик ҳам қўшилди. Болалар ўз қўллари билан халат, иш кийими, кўрпа-естик жилдлари тикадилар, чойнак-пиёла, коса, гултувак ясадидар. Тайёр маҳсулотларни шартнома асосида кичик корхоналар орқали сотадилар. Тушган соғ фойданинг 50 фоизи болаларга мукофот тарзида берилади. Пазандалик тўгараги аъзолари тайёрлаган шириллар мактаб буфетларида ўқувчиларга берилади.

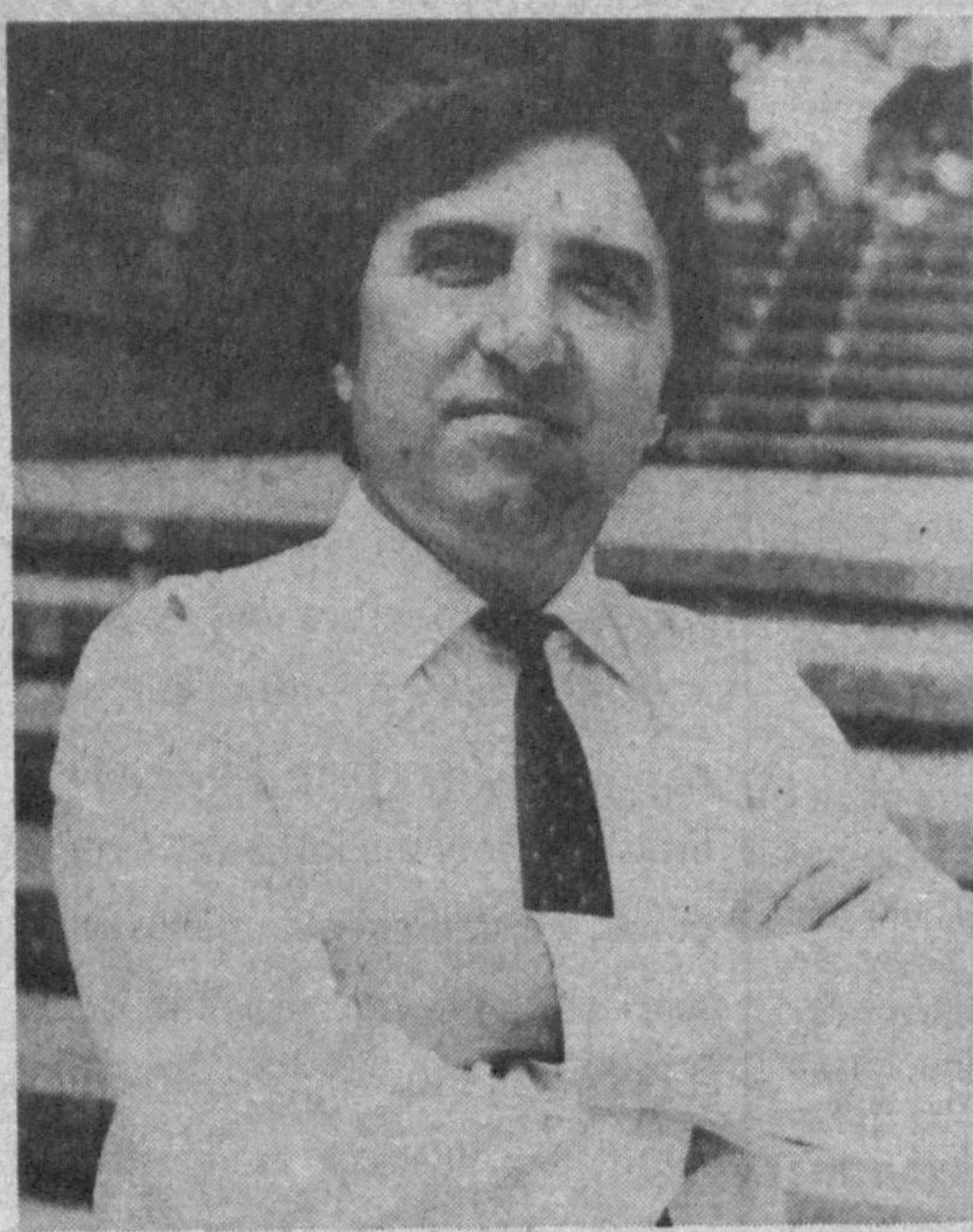
Мўътабархон ДАДАБОЕВА.

Қахрамон номидаги мактаб

Иброҳим Қиличев ўзининг меҳнатсеварлиги, одамларга меҳрибонлиги ва довюраклиги билан барчанинг ҳурматига сазовор бўлган осойишталик по-сбонларидан бири эди. Афуски бемаҳал ўлим унинг ҳамқишлоқлари бағрини эзид кетди. Вафотидан сўнг "Чиял" қишилоридаги 100-мактабга до-вюрак миршаб номи берилди. Яқинда бу ерда Иброҳим Қиличев хотирасига багишиланган кеча ўтказилди. Кечага туман ички ишлар бўлими ходимлари, марҳумнинг ёру дўстлари ташриф буюришиди. Ўқувчилар милиция майори Иброҳим Қиличев ҳаётидан ўрнак олишга, унинг номига муносиб бўлишга ваъда беришди.

Бегмат БОБОРАҲМАТОВ,
Чироқчи тумани.

ШУБҲАМ РОСТ БЎЛМАСИН

*Махмуджон Азимов: —
Ўзбекистонда ҳизмат қўфсатдан
афтиси*

ҲАВАСНИНГ ЎЗИ КАМ,

Хурматли редакция!.. «Тонг юлдузи»нинг илк сонида «ҳар бир одам ўз миллатининг фарзандиман, деса миллий рақсга тушишни, гўзал кўйлаш ёки мусиқа асбобида чалишини билиши керак, Ҳеч бўлмаганда ҳар уччаловидан бирини уддалай олиши шарт» деб ёзилган экан. Шунингдек, «Сизга қандай рақсни ўргатайлик, қайси қўшиқни кўйлашни хоҳлайсиз?» дебсизлар. Бундан илҳомланиб, сизга мактуб йуллашга жуъят этдим. Чунки мен ҳам қўшиқ кўйлашни ёқтираман.. Айниқса, севимли хонандамиз Махмуд Азимов ижросидаги миллий қўшиқлар жону дилим. Ҳатто кўзларимдан тирқираб ёш кетади уларни тинглаганимда. Илтимос, ана шу хонанда ўзининг қўшиқчилик сирлари ҳақида иккى оғиз гапириб берса...

Салом билан. Акмал Холов,
Сариосиё тумани, Шарғун поселкасидаги
72-мактабнинг 8-синф ўқувчиси.

Мен қўшиқ кўйлаяпман. Сентингляйсан. Тинглагандан се-нинг кўзларинг билан тўқнаш келди. О, бу кўзлар на-қадар бегубор, на бир қўвли, на бир шумлардан на бир ҳасаддан ҳоли. Мен уларда олам-олам орзу-ҳавас ўқдим. Яна шуни ҳам ўқдимки, сенинг ҳам қўшиқ кўйлаб, инсонлар қалбининг энг нозик, энг чукур ерларидан жой олгинг, уларга туганмас қувонч ва шодлик бағишлиагинг келмоқда. Аммо болажон, орзуга етиш учун фақат ҳаваснинг ўзи камлик қиласи. Бунга эришишучун меҳнат қилиш, тунларийкудан, кундузлари ху-зур-ҳаловатдан воз кечиш зарур. Яна... яна... Кел, ука-жон, яхиси сен билан худди бир тенгдошимдай гуру-

булиш учун шеъриятни, адабиётни севиш, тушуниш керак.

Ҳозирда санъатни дилдан тушунадиган уни астойдил сева-диган муҳлислар анча қамайиб кетди. Оқибатда енгилелпи, қадр-қимматсиз, умри қисқа қўшиқлар кўпайиб бор-моқда. Агар таъбир жоиз бўлса, қўшиқчиликда ўзига хос янги бир жаңр пайдо бўлди, деган бўлардим. Уни «енгилелпи қўшиқлар жанри» деса ҳам бўлади. Баъзида мана шунақа қўшиқларни ўзинг хоҳ-ламасанг ҳам кўйлашга мажбур бўласан. Нима учун? Айтайлик, сени тўйга таклиф қилиши. Борасан. Тўй бошланган вақтда яхши, ўзинг билиб, керакли қўшиқларни айтасан. Аммо бирор ўтгач... Сен қўшиқ кўйлаб турганингда, бир маст олдингга келади-да, дабдурустдан «Ламбададан бўл-

нглашиб, бутун «дард»ларимни тўкиб солай. Шундай қилгим келиб қолди.

Сенга айтсан, болалик ийларимни, қадрдан мактабимни тез-тез эслайман. Дўстларим, илк бор қўлимга соз ушлаган даврим, биринчи бор қўшиқ кўйлаган онларим, устоzlарим ёдимга тушади. Ҳалқимизга озми-кўпми манзур бўлаётган қўшиқларимнинг тамал тоши ўша пайтларда қўйилгандек тулади. Бу билан демоқчиманки, чинакам қўшиқчи

син ака» деб туриб олади. У айтган қўшиқни куйламасдан, ўзинг хоҳлаганни айтсанг, ҳалигининг ёнига яна бошқалари ҳам қўшилиб олишади-да, кўзларини лўк қилиб туришаверади.

Концертлардаги қичқирик ва хуштакбозлики маданиятсизлик белгиси ва беүшшов тақлид деб биламан. Бу гарбдагиларга тақлид. Аммо нима учун? Ахир биз шарқда яшаймиз-ку! Маданият ўчоги бизда эканлигини бутун дунё билади ва тан олади. Биз буюк аллома Алишер Навоий, соҳиби орон Амир Темур, маърифатпеша Мирзо Улугбекнинг авлодлари наҳотки шу даражага келиб қолдик. Азал-азалдан ўз маданияти, санъати одоби билан дунёни лол қолдирган ўзбек ҳалқи етмиш йилдан ортиқ вақт мобайнида мажбуран йўқотган қадрияларини тиклаши учун яна қанча вақт керак бўларкин? Биз санъаткорлар бу ишга қандай ҳисса қўшмогимиз керак? Амала қандай ҳисса қўшяпмиз? Мана шу нарсалар менинг ўйлантиради.

Шахсий иқтисодиётингдаги камчиликларни тўлдириш учун тез-тез концертлар қўйишга, тўйларга боришига тўғри келади, бу сир эмас. Бу нарса санъаткор учун ўзига хос яна бир муаммони келтириб чиқарди. Бу — вақт етишмаслиги муаммосидир. Изнаниш, ўз устингда қайта-қайта ишлаш, янги-янги қўшиқлар яратиш учун анчагина вақт керак. Ахир шундай қилмасанг муҳлислар олдида қарздор бўлиб қоласан. Чунки, инсон учун ҳар қандай шароитда ҳам куй-кўшиқ зарур. Яхши қўшиқ инсонга маънавий озиқ беригина қолмай, уни меҳру муҳаббатга, ҳайру саховатга, хуллас яхшиликка унрайди.

Менинг тарихга, айниқса, ўз миллий тарихимизга қизиқим баланд. Чунки тарихнинг ўзи ҳам санъат. Бундан буён ҳам тарихимизда бўлиб ўтган фожеалар ҳақида қўшиқ кўйлашни режалаштирганман.

Фарзанд ота-она учун бир ёшида ҳам, юз ёшида ҳам ҳамиша фарзанд. У қандай лавозимда бўлмасин, нима иш қилмасин, қандай ютукларга эришмасин, доимо ота-она олдидағи фарзандлик бурчига содик бўлиши даркор. Ота-она хурматини жойига кўйиш ҳар биримиз учун ҳам фарз, ҳам қарз. Ватан ва ҳалқ олдидағи бурч ҳам шунга уҳаш. Мана шуни унутмаган ҳолда, қўшиғимда, куйимда уларни тарнум этмоқчиман. Сен қўшиқни бўлмоқчи экансан, ҳавасинг, хайратинг билан шунга интилар экансан, бу йўлда омад тилаган ҳолда машқатларга бардош бер. Маънавий баркамол инсон бўл, — деб насиҳат қиламан. Санъаткор ҳар борада билимдан бўлиши керак. Чунки турли касбдаги, турли ёшдаги феъли ҳам турличи бўлган, одамлар меҳрини қозонмок, айтиётган қўшигини уларга манзур қилмоқ мاشакат-да!

Хурматли редакция!
Мен Тошкентдаги Хумоюн
номли мактабнинг 5-«А»
синфида ўқийман. Ўқишим
чакки эмас — аълоҳиман.
Синфимиздаги деярли бар-

ча ўқувчилар «4» ва «5»
баҳоларда ўқишиади. Негаки, синфимиз инглиз тили буйича ихтисослашган хи-собланади, бу йилдан у маҳсус лицей мактабига айлантирилди. Яна бир гап: мен шеърлар машқ қилиб тураман. Ўртоқларимга ўқиб берган эдим, редакцияга юборишими масла-ҳат беришди. Чунки, уларга ёқди шекилли. Қолган болалар ҳам ўқиб кўриши-син-чи, нима дейишар экан? Балки улар ҳам ўзлари ёзган шеърларидан менга ёки «Тонг юлдузи»га ёзиб юборишар.

Салом билан, Мадина-
бону Сатторова.
Тошкент шаҳар,
Юнусобод тумани

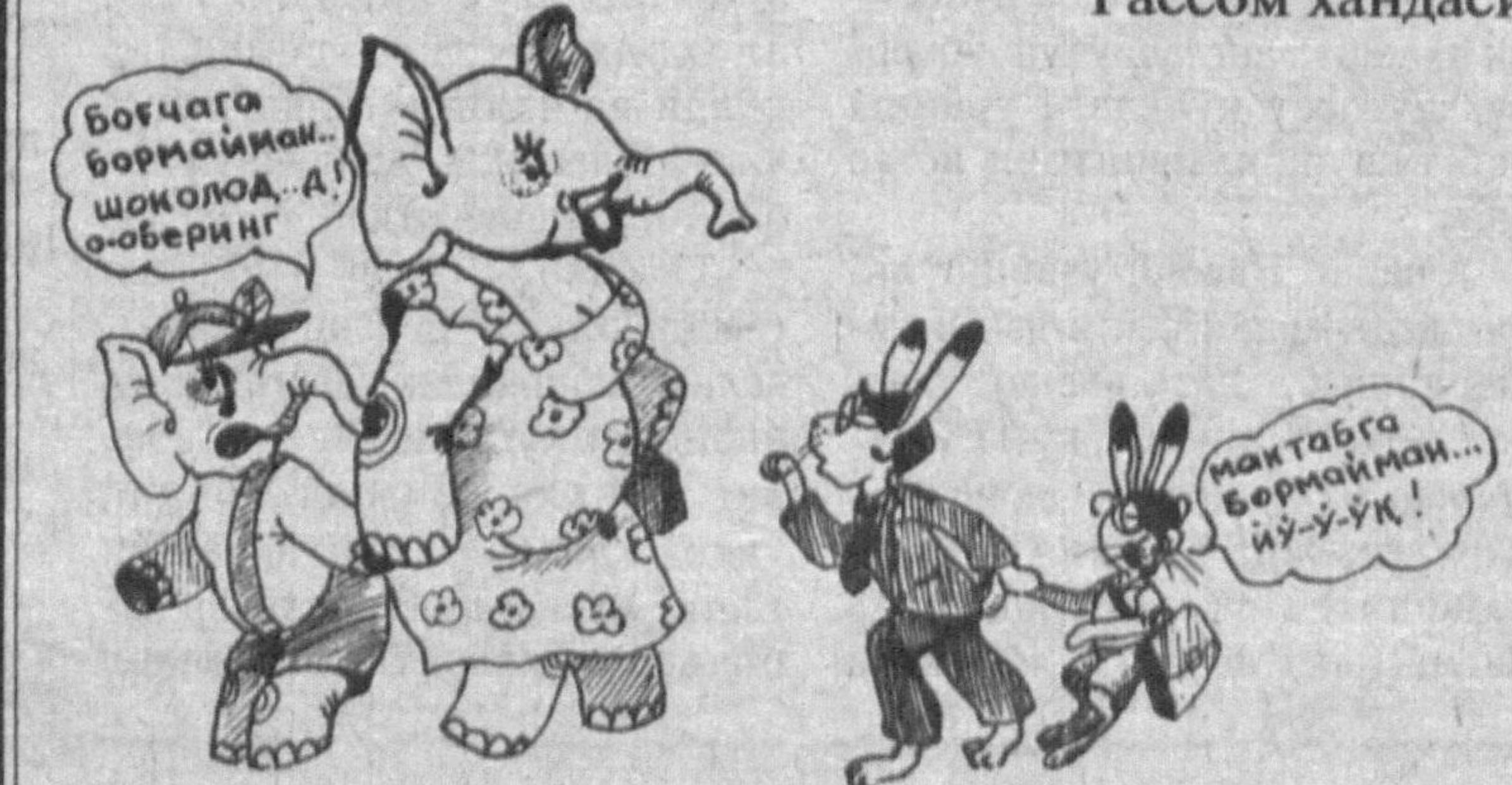
МАКТАБИМ

Сенсан ҳаёт булони,
Назароткоғим мактабим.
Оғзугағим өнроғи,
Мададкоғим мактабим.
Онализдай саҳафдан,
Бизни қағшилағ доним.
Онимизга ҳаф дамда,
Соғар қуёш өнроғин.
Ҳаф қути бағрингидамиз,
Ўқиимиз билмай тиним,
Деймиз яшнаб ўчи-қиз:
«Омон бўл, Ватан, ҳалқим!»

ЎҚИТУВЧИМГА

Эрта тонидан қуёшдан,
Бизла пешвозд опамиз.
«Ўй иши»дан «беш» олсақ,
Сийловлағиа ботамиз.
«Билгаюним, жағжеким» деб,
Сүйиштағи еқади.
Кимки ўқишини севса,
Бахти қутиб боқади.

Рассом хандаси

Филвой бунда шифринликка ўғланан,
Күнгвонини дафсдан қўлмоги ғакки!..
Жонин қийнаб, юртим дая ўғланан
Болажонлар боғланди қелаజакни.

Рассом Н. Суюнов.

Муассислар: УЗБЕКИСТОН
ЁШЛАР ИТИФОҚИ МАРКАЗИЙ
ҚўМИТАСИ, УЗБЕКИСТОН
РЕСПУБЛИКАСИ ҲАЛҚ ТАЪЛИМИ
ВАЗИРЛИГИ

Бош муҳаррир :
Умид АБДУАЗИМОВА

Таҳририят:
Сафар БАРНОЕВ,
Феруза ЖАЛИЛОВА,
Сойибжон ИСМОИЛОВ,
Музаффар ПИРМАТОВ
Сабоҳат ШУКУРОВА

Газета ҳафтанинг сесанба куни чиқади.
Газета 1929 йил, 1 августан «Ленин
учқуни» номи билан чиқа бошлаган.
Рўйхатдан ўтиш тартиби № 000137
Манзилимиз: 700083, Тошкент шаҳри,
Матбуотчилар кўчаси, 32-йи.
Телефон: 33-44-25

IBM компьютерида терилди ва
саҳифаланди. Оффсет усулида босилди.
Ҳажми — 1 босма табок
Буортма — Г-0018.
11.000 нусхада босилди.
Коғоз бичими — А-3.
Босишга тошириш вақти 19.00
Топширилди —